

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO**

Seduta tad-9 ta' April, 2013

Citazzjoni Numru. 180/2009

Manwel Fava
vs
Water Services Corporation u Dimbros Limited

Il-Qorti,

A. RIKORS:

Rat ir-rikors guramentat tar-rikorrent li bih espona:

Illi r-rikorrenti huwa l-proprietarju tal-hanut Fairways Rent-a-Car li jinsab fi Triq Sant'Anna, il-Mellieha;

Illi matul ix-xahar ta' Settembru 2008, Ottubru 2008, l-intimati socjetajiet ghamlu xoghol fi Triq Sant'Anna, il-Mellieha fost l-ohrajn u li per konsegwenza ta' dawn ix-xogholijiet li kienu jikkonsistu fi thaffir fi Triq Sant'Anna saret hsara fil-hanut tar-rikorrenti meta saru l-kanali bit-trencher wara l-hajt ta' l-istess hanut tar-rikorrenti;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi per konsegwenza ta' dan ix-xoghol dahal hafna ilma ta' wara tal-hanut liema ilma beda jiskula wkoll u jcarcar minn taht is-saqaf tal-hitan ta' wara u fuq in-naha tal-lemmin tal-hanut, fejn l-armar u l-merkanzija tal-hanut ixxarrbet u saret hsara kbira;

Illi sal-granet recenti wara li ghamlu dawn l-ilmiijiet f'Malta, l-ilma għadu jidhol fil-hanut regolament kull darba li tagħmel ix-xita;

Illi minhabba dawn il-hsarat il-hanut tar-rikkorrent ilu wieqaf mix-xogħol normali għal diversi gimħat u ma jistax jopera sakemm isir ix-xogħol mehtieg, in partikolari x-xogħol ta' sigillar, ta' *waterproofing* tal-hanut inkluz id-dawra tieghu u s-saqaf;

Illi r-rikkorrenti talab lis-socjetajiet intimati biex ihallsu d-danni li laħqu ikkawzaw sax-xahar ta' Novembru 2008 u li dawn irrifjutaw li jħallsu ghalkemm interpellati b'ittri legali u peress li fl-ahhar korrispondenza tas-socjeta` intimata Water Services Corporation, ir-rikkorrent gie infurmat li dwar id-danni li għandu ikkawzati, it-talba tieghu qieghdha tigi kunsidrata mill-ufficċju legali tas-socjeta` intimata Water Services Corporation;

Illi peress illi s-sitwazzjoni baqghet l-istess kellha ssir din il-kawza aktar u aktar meta l-Perit Arkitett Ronald Muscat Azzopardi iddeskriva l-hsarat illi huma ta' urgenza immedjata biex wieħed jevita aktar hsarat;

Ir-rikkorrent talab lill-Qorti:

1. Tiddikjara lill-intimati jew min minnhom huma responsabbi għad-danni kawzati fil-hanut Fairways Rent-a-Car proprjeta` tar-rikkorrent;
2. Tillikwida d-danni hekk sofferti mir-rikkorrenti li jinkludi kemm hsarat strutturali u fis-sistemi kollha ta' l-elettriku u mobbli, kif ukoll danni tan-nuqqas ta' uzu ta' l-istess hanut minhabba d-danni kawzati;

3. Tordna l-hlas tad-danni hekk likwidati bl-ispejjez u bl-imghaxijiet legali mid-data tal-prezenti.

Bl-ispejjez kontra l-intimati li gew ingunti in subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda prezentata mir-rikorrent.

B. RISPOSTA:

Rat ir-risposta tal-Korporazzjoni għas-Servizzi ta' l-Ilma li biha esponiet:

1. Illi *ai termini* tad-disposizzjonijiet tar-regolament 1.3 tar-Raba' Skeda tal-Kap. 387 tal-Ligijiet ta' Malta, it-Tribunal ta' l-Arbitragg għandu gurisdizzjoni esklusiva jittratta kull tilwima marbuta mas-servizzi ta' l-ilma;

2. Illi għaldaqstant u bid-dovut rispett lejn din il-Qorti, din il-Qorti ma għandiex gurisdizzjoni tisma' din il-vertenza;

3. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost, l-attur naqas milli josserva d-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 156(1)(a) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta, fir-rikors promotur;

4. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost, il-Korporazzjoni ma hijiex il-legittimu kuntradittur u dana *stante* li x-xogħolijiet fi Triq Sant'Anna, Mellieħa ma gewx esegwiti mill-Korporazzjoni intimata imma mill-intimat l-ieħor is-socjeta` Dimbros Limited, u għaldaqstant il-Korporazzjoni intimata għandha tigi ezonerata minn kull responsabilita`;

5. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost u *ai termini* ta' *letter of acceptance* datata 17 ta' Settembru 2008, is-socjeta` Dimbros Limited dahlet fl-obbligu li tiggarantixxi x-xogħol esegwit minnha ghall-perjodu ta' sentejn, u b'mod partikolari din il-garanzija tkopri kwalunkwe hsarat ikkagunati lill-proprjeta` ta' terzi, għal

Kopja Informali ta' Sentenza

liema hsarat l-imsemmija socjeta` ntrabtet li tagħmel tajjeb;

6. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost, il-Korporazzjoni intimata insistiet mal-intimata socjeta` Dimbros Limited sabiex tagħmel tajjeb għal dawn id-danni, u sahansitra I-Korporazzjoni intimata hija nfurmata li l-istess socjeta` għamlet *claim* mal-kumpanija ta' l-assikurazzjoni tagħha għal dan il-ghan;

7. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost, firrigward tal-*quantum*, l-attur naqas milli jissostanzja t-talba tieghu magħmula *ai termini* ta' ittra mibghuta lill-intimati fil-15 ta' Novembru, 2008 u dana minkejja li huwa hekk gie mitlub jagħmel skond ittra mibghuta mill-Korporazzjoni intimata fis-26 ta' Frar, 2009;

8. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost, il-Korporazzjoni intimata għamlet talba dwar dan il-kaz lis-socjeta` ta' l-assikurazzjoni tagħha, u cioe` Middlesea Insurance p.l.c., u għaldaqstant ir-rikors magħmul mill-attur għandu jigi indirizzat ukoll lill-istess socjeta` Middlesea Insurance p.l.c.;

9. Illi I-Korporazzjoni intimata issottomettiet illi hija mxiet korrettament u *ai termini* tal-ligi, u dan anki fil-parametri tal-artikolu 21(2) tal-Kap. 355 tal-Ligijiet ta' Malta, u hekk agixxiet bhala *bonus paterfamilias* kif jista' jigi ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

10. Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Għaldaqstant, in vista tas-suespost, il-Korporazzjoni għas-Servizzi ta' l-Ilma, talbet li din il-Qorti joghgħobha tichad it-talbiet ta' l-attur bhala infondati kemm fil-fatt kif ukoll fid-dritt, bl-ispejjez kontra l-istess attur.

Rat il-lista tax-xhieda u d-dokumenti prezentati mill-Korporazzjoni intimata.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet lix-xhieda bil-gurament.

Semghet I-abili difensuri.

Ikkunsidrat

C. PROVI:

Rat li Dimbros Limited debitament notifikata skond il-ligi ma pprezentat ebda risposta u ghalhekk baqghet komtumaci.

Gie prezentat affidavit ta' Manwel Fava fejn semma li hu l-proprjetarju tal-hanut *Fairways Rent-a-car* li jinsab fi triq taht Sant'Anna, Mellieha. Qal li matul ix-xahar t'Ottubru 2008 kienu qed isiru xogholijiet gewwa Triq Sant'Anna mill-intimati *Water Services Corporation* u *Dimbros Ltd.* liema xogholijiet primarjament kienu jikkonsistu fi thaffir flistess triq fejn saru kanali bit-trencher jahdem ezattament fuq in-naha ta' wara tal-hanut tieghu. Meta kienu qed isiru dawn ix-xogholijiet u nizlet hafna xita, dahal hafna ilma fil-hanut tieghu u sahansitra l-ilma beda jiskula ghal gewwa u jcascar minn taht is-saqaf tal-hitan ta' wara u fuq in-naha tal-lemin tal-hanut fejn per konsegwenza l-armar u l-merkanzija tal-hanut, kwantita` kbira xxarrbet u saret hsara kbira. Inkluz ma' dawn saret hsara fuq it-televixin, l-arlogg tad-dawl u tubi tas-soqfa.

Illi l-ilma baqa' diehel anke granet wara u baqa' jidhol gewwa kull darba li tagħmel ix-xita minhabba li x-xogholijiet damu ma gewx konkluzi. Semma li l-Perit Charmaine Cutajar tal-*Water Services Corporation* kienet weghditu li kien ser jirrangawlu kollox imma effettivament dawn ix-xogholijiet qatt ma saru. Specifika li d-danni konsegwenzjali kienu hsara ta' umidita` fil-hitan tad-dawra, hsara fis-sistema ta' l-elettriku, hsara fl-ixkaffar u armar tal-hanut, hsara fil-merca li kien hemm fil-hanut, kif ukoll minhabba dan kollu l-hanut tieghu kellu jkun wieqaf għaldiversi xhur sat-23 ta' Marzu, 2009 meta gie moghti lura l-arlogg tad-dawl u ilma u b'hekk seta' jerga' jiftah in-

negoju. Kien hemm ukoll hsara fix-xoghol ta' sigillar u *water proofing* tal-hanut.

Ix-xogholijiet saru taht is-supervizjoni tal-Perit Ronald Muscat Azzopardi u pprezenta kopja tar-rapport tal-hsarat.

Hallas elf sebgha mijà erbgha u disghin Ewro u hamsa u sittin centezmu (€1,749.65) spejjez sabiex jirranga t-Triq ta' fuq mal-hanut inkluz il-*membrane* (li ta' dawn annetta ricevuti taghhom) imbagħad hemm madwar sebat elef erba' mijà u erbgha u sebghin Ewro u wieħed u tmenin centezmu (€7,474.81) konsistenti fil-merca li thassret li fuqha diga thallset il-VAT u n-nuqqas tal-uzu ta' l-imsemmi hanut u dan sakemm gie moghti l-arlogg tad-dawl u ilma.

Gie prezentat affidavit tal-Perit Arkitett Charmaine Cutajar li tahdem mal-Korporazzjoni għas-Servizzi ta' l-Ilma u kienet il-perit inkarigat milli tissorvelja x-xogħol ta' tqegħid ta' *main* ta' l-ilma gewwa Triq Sant' Anna u Triq Parrocca, Mellieħa.

Sostniet li l-Kunsill Lokali kienu gibdulha l-attenzjoni li kien sejjer ikollhom l-problemi mas-sur Fava u dana ghaliex il-Kunsill stess kien diga kellu diversi problemi mieghu minhabba li huwa kien ilu jilmenta li kien qiegħed jidħollu l-ilma tax-xita fil-hanut tieghu ghax it-triq ta' wara l-hanut tieghu ma kenitx iffurmata tajba u kien ilu jagħmel hafna pressjoni fuq il-Kunsill biex iħallsuh għad-danni u jagħmlulu xogħol rimedjali biex ma jidħollux ilma fil-hanut. (Il-Qorti tinnota li pero` ma giex prodott ir-rappreżentant tal-Kunsill Lokali li qal dawn l-affarijiet u li fl-affidavit hemm *detto del detto*).

Semmiet li l-kuntrattur ma hadimx ezattament mal-hajt ta' wara tal-hanut tas-Sur Fava ghax kienet inzammet certu distanza mill-fond tieghu, tal-anqas kien hemm distanza tal-wisa tal-bankina u kif ukoll parti mill-wisa tat-triq. Għalhekk huwa fl-impossibilita` li qatt setghat saret xi hsara fix-xogħol ta' sigillar u *water proofing* tal-hanut tas-

Sur Fava. Hi kienet accediet fuq il-post u ma rat ebda hsarat.

Cahdet li hi qatt qalet lill-attur li I-Korporazzjoni kienet ser tagħmel tajjeb ghall-hsara. Kienet biss qaltru li ser tagħmel rapport. U anke nfurmat lil Dimbros.

Sostniet li I-hanut ta' I-attur jiehu d-dawl minn faccata u għalhekk ma setax ikollu hsarat fis-sistema ta' I-elettriku. Sostniet li dwar is-servizz ta' I-ilma dan jghaddi minn quddiem il-hanut u mhux minn wara u ma saret I-ebda hsara fis-servizz tal-hanut. Ix-xogħol tlesta fi zmien xaharejn u cioè` sad-19 ta' Dicembru, 2008. Wara li tlestew ix-xogħolijiet kien anke sar *pressure test* u ma nstabu ebda *leakages*.

Semmiet ukoll li dan ix-xogħol kien ingħata mill-Korporazzjoni lill-kuntrattur *Dimbros Limited* skond *letter of acceptance* datata 17 ta' Settembru, 2008 u esebiet kopja tagħha. Din il-*letter of acceptance* tħid li I-kuntrattur kellu jiggarantixxi “any damages to ... third party property and other underground services” u bl-istess mod kienet tobbligah li jagħmel polza ta' I-assikurazzjoni biex tkopri I-istess. In virtu` ta' I-ittra ta' accettazzjoni mahruga lilu, il-kuntrattur kellu I-mansjoni li jagħmel tajjeb għal kwalsiasi danni minnu kawzati lill-terzi (dan skond kif hemm f'punt L tat-tieni pagna ta' I-istess Dok. CC2).

Gie prezentat affidavit tal-Perit Arkitett Stephen Farrugia, il-perit ingaggat minn *Dimbros Limited* responsabbi mix-xogħol ta' tqegħid ta' *main* ta' I-ilma fi Triq Sant' Anna u Triq Parrocca, gewwa I-Mellieha. Semma li I-attur kien għamel ilment mal-Korporazzjoni għas-Servizzi ta' I-Ilma fejn kien allega li sofra xi danni minhabba perkolazzjoni ta' I-ilma għal gewwa I-proprjeta` tieghu. Għalhekk kien investiga dan ir-rapport minnufih u sab li kien iccaqlaq servizz zghir u I-connection ta' I-ilma kienet tidher misjura. Zied li I-perkolazzjoni li setghet saret minn dan is-servizz kien wieħed minimu u mhux tali li jwassal għad-danni li allegatament sofra s-Sur Fava. Barra minn hekk jidher ukoll li I-hanut tas-Sur Fava, li jinsab taht I-art, ma kellux protezzjoni adegwata ta' *membrane*.

Intant, ix-xoghol relativ ma kienx ha trapass kbir ta' zmien biex jitlesta u x-xoghol kollu sar skont kif tirrikjedi ssengha u l-arti. Qal li kienu ttiehdu l-prekawzjonijiet kollha u nzammu d-distanzi skond is-sengha. Matul dan ix-xoghol, il-kuntrattur ma kien iltqa' mal-ebda sigillar u *water proofing* tal-hanut tas-Sur Fava. Il-kuntrattur lanqas ma kien iltqa' ma' xi servizzi ohra, inkluz tad-dawl li s-Sur Fava qiegħed jallega li tqaccatlu. Hu qatt ma gie nfurmat b'xi rapport jew ilment mill-Korporazzjoni Enemalta għal dan il-ghan. Jirrizulta li l-Korporazzjoni Enemalta qatt ma accediet fuq il-post u ma saret l-ebda talba għal kumpens da parti tagħha u lanqas ma sar rapport mal-pulizija tal-lokal.

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

D1. Fatti fil-qosor:

Illi r-riorrent, bhala proprjetarju tal-fond Fairways Rent-a-Car li jinsab fi Triq Sant'Anna Mellieħa talab lill-Qorti tiddikjara lill-intimati jew min minnhom responsabbi ghad-danni kawzati fil-hanut Fairway Rent-a-Car, (2) tillikwida d-danni hekk sofferti mir-riorrenti li jinkludu kemm hsarat strutturali u fis-sistemi kollha ta' l-elettriku u mobbli, kif ukoll danni tan-nuqqas u uzu ta' l-istess hanut minhabba d-danni kawzati, u (3) tordna l-hlas tad-danni hekk likwidati bl-ispejjeż u bl-imghaxijiet legali mid-data tal-prezentata tar-riktors. Illi rrizulta li xogħolijiet saru mill-Water Services Corporation li qabbdet lid-ditta Dimbros Limited biex teffettwa l-istess xogħolijiet li parti minnhom saru hdejn il-hanut tar-riorrent. Id-ditta Dimbros Limited baqghet kontumaci u x-xhud il-Perit Charmaine Cutajar tal-Water Services Corporation indikat li r-responsabbilta` hija assunta mid-ditta Dimbros Limited dwar ix-xogħolijiet. Għalhekk il-Qorti trid tezamina l-eccezzjonijiet sollevati mill-Water Services Corporation u tara jekk hemmx talba gustifikata tar-riorrent għal danni.

D2. L-ewwel u t-tieni eccezzjoniji:

Il-Water Services Corporation eccepptiet: (1) illi *ai termini* tad-disposizzjonijiet tar-regolament 1.3 tar-Raba' Skeda tal-Kap. 387 tal-Ligijiet ta' Malta, it-Tribunal ta' l-Arbitragg

Kopja Informali ta' Sentenza

ghandu gurisdizzjoni esklussiva jittratta kull tilwima marbuta mas-servizzi-ta' l-ilma; u (2) illi ghaldaqstant u bid-dovut rispett lejn din il-Qorti, din il-Qorti ma għandhiex gurisdizzjoni tisma' din il-vertenza;

Illi r-regolament 1.3 tar-Raba' Skeda jaqra:

"...u kull tilwima marbuta mas-servizzi ta' l-ilma, bla hsara, fejn dan japplika, għad-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 466 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili, għad-disposizzjonijiet ta' l-Att dwar l-Enemalta u l-Att dwar il-Korporazzjoni għas-Servizzi ta' l-Ilma, u għad-disposizzjonijiet tar-Regolamenti dwar il-Provvista ta' l-Elektiku w ir-Regolamenti dwar il-Fornitura ta' ll-Ilma:

Izda l-konsumaturi jkollhom jedd jipprezentaw it-talbiet tagħhom kontra l-Korporazzjoni EneMalta jew il-Korporazzjoni għas-Servizzi ta' l-Ilma, kif ikun il-kaz, skond il-procedura stabbilita b'dan l-Att:

Izda wkoll, minkejja d-disposizzjonijiet ta' kull ligi ohra u mingħajr pregudizzju għal kull kawza pendent, it-Tribunal ta' l-Arbitragg ikollu gurisdizzjoni esklusiva li jittratta dawn il-kazijiet."

A bazi ta' dan, il-Korporazzjoni sostniet li x-xogħolijiet jaqghu:

“fl-ambitu ta’ “kull tilwima marbuta mas-servizzi ta’ l-ilma”. Tant illi *ai termini* tal-artikolu 3(3)(a) tal-Att dwar il-Korporazzjoni għas-Servizzi ta’ l-Ilma (Kap. 355 tal-Ligijiet ta’ Malta) huwa fid-dmir tal-Korporazzjoni esponenti li “tizviluppa, izzomm u tippromwovi sistema tajba u efficjenti għal produzzjoni u distribuzzjoni ta’ l-ilma biex tlahhaq mal-htigjiet kollha ragonevoli...” u dana sabiex hija taqdi l-funzjonijiet u d-dmirijiet tagħha skond l-istess Att. ...”

Kien għalhekk li giet sollevata l-ewwel eccezzjoni fejn il-Korporazzjoni qed issostni li l-proceduri odjerni kellhom isiru b'arbitragg.

Izda l-Qorti ma taqbilx ma’ din l-eccezzjoni ghax fil-fatt ir-rikors promotur ma jagħmel l-ebda referenza u lanqas ma

jorbot it-talbiet tieghu ma' xi dispozizzjoni tal-Kap 355, izda qiegħed jagħmel kawza għad-danni kif inhu solitu li ssir fil-Prim'Awla tal-Qorti Civili sabiex jigi stabbilit jekk jirrizultawx danni u ta' min tkun ir-responsabbilta` u jigu kwantifikati d-danni mitluba. Infatti r-rikorrent ma talab ebda servizz ta' ilma izda danni kawza ta' l-agir ta' l-intimati. Possibbilment tali arbitragg jista' jaġplika għal proceduri bejn l-intimati izda mhux għal persuna li titlob il-kundanna għal danni ta' l-intimati. Għalhekk tichad l-ewwel u t-tieni eccezzjoni.

D3. It-tielet eccezzjoni:

It-tielet eccezzjoni tal-Korporazzjoni intimata hija fis-sens li r-rikorrent naqas milli josserva d-disposizzjonijiet tal-artikolu 156(1)(a) tal-Kap. 12 tal-Ligijiet ta' Malta fir-rikors promotur. Dan jghid li rikors guramentat għandu jkun fi:
“... (a) dikjarazzjoni li tfisser b'mod car u sewwa l-oggett tal-kawza f'paragrafi numerati separatament, sabiex isahhah it-talba tieghu u jiddikjara wkoll liema fatti huwa jaf bihom personalment.”

A bazi ta' dan il-Korporazzjoni sostniet li r-rikorrent ma osservax din id-disposizzjoni tal-ligi tant li r-rikors prezentat minnu jonqos milli jelenka d-dikjarazzjoni tieghu f'paragrafi numerati separatament u kif ukoll huwa nieqes mid-dikjarazzjoni tal-fatti li huwa jaf bihom. Ziedet li tali ommissjoni ggib magħha n-nullita` tar-rikors promotur.

Jirrizulta lill-Qorti li r-rikors promotur huwa konfermat bil-gurament mir-riorrent li għalhekk hemm id-dikjarazzjoni rikjestha mil-ligi. Fl-istess dikjarazzjoni r-rikorrent qiegħed jagħmel asserżjoni fuq il-fatti li huwa jaf bihom personalment. Il-fatt li l-paragrafi ma humiex enumerati separatament certament ma jwassalx għal xi nullita` u kieku l-Qorti kellha tapplika din ir-regola tasal biex tiddikjara tliet kwarti tar-rikorsi guramentati bhala nulli.

Din il-Qorti sejra tikkwota minn sentenza tagħha stess kif presjeduta, fl-ismijiet **Bartholomeo Bonett et vs Mario Borg**, mogħtija fil-15 ta' Ottubru, 2008 (Rikors Numru 515/07FS) fejn ingħad:

"Illi b'din il-kawza r-rikorrenti qed jitolbu li tinghalaq l-apertura fil-hajt divizorju li jifred il-proprietajiet rispettivi tal-partijiet. Illi ghal din l-azzjoni, il-konvenuti laqghu billi fost eccezzjonijiet ohrajn, eccepew li l-azzjoni odjerna hija nulla u irrita stante li r-rikorrenti naqsu milli jitolbu lill-Qorti tiddikjara li l-apertura mertu ta' din il-kawza hija fil-fatt mibnija kontra l-ligi, u ghalhekk il-Qorti ma tistax tikkundanna lill-intimat sabiex jagħlaq l-apertura qabel ma' l-Qorti tiddikjara li l-apertura in kwistjoni saret bi vjolazzjoni tal-ligi. Illi din is-sentenza ser tittratta limitament din l-eccezzjoni.

Jibda biex jinghad li l-artikolu 156(1) tal-Kap 12 ifisser l-elementi essenzjali li għandhom jikkostitwixxu l-att tac-citazzjoni.

"Ic-citazzjoni għandha titlesta mill-attur u għandu jkun fiha:
(a) tifsir car u sewwa ta' l-oggett u r-raguni tat-talba
(b) it-talba jew it-talbiet li għandhom ikunu numerati."

Indiskutibbilment, il-Qorti għandha meta tista', li zzomm hajja citazzjoni, ikun ferm ahjar milli jigu dikjarati nulli citazzjonijiet biex wara jigu intavolati citazzjonijiet ohra. Ukoll, illi hemm il-kuncett li formalizmi zejda ma għandhomx jigu wzati. Fl-istess hin, idealment, l-att gudizzjarju għandu jkun car u preciz kemm jista' jkun. Għalhekk, jinkombi fuq il-Qorti li f'kazijiet ta' din in-natura tanalizza n-natura ta' l-inkorrettezzi fic-citazzjoni u jekk dawn humiex ta' natura gravi.

Ic-citazzjoni għandu jkun fiha mfissrin car u sewwa l-oggett u r-raguni tat-talba taht piena ta' nullita` fin-nuqqas. (Ara **Giuseppe di T Demajo vs Eduardo Camilleri** Prim' Awla deciza fl-24 ta' Dicembru 1911, u **Emma Scicluna vs Mary Xuereb et**, Appell deciz fit-22 ta' Mejju 1967). Izda, ta' min ighid li tali disposizzjoni tal-ligi rceviet fil-gurisprudenza interpretazzjoni larga, fis-sens li ma giex adottat ir-rigur li donnhom ifissru l-kliem tal-ligi.

F'diversi kazijiet naraw din l-interpretazzjoni tal-Qrati. Fil-kawza **Marianna Muscat vs Dr. Joseph Cassar** deciza mill-Prim' Awla fid-9 ta' Marzu 1965, intqal li citazzjoni

m'ghandhiex tigi ritenuta nulla hlied ghal ragunijiet gravi. Permezz ta' dan il-kaz giet applikata t-teorija ta' l-ekwipollenti li nisslet il-principju li mhix mehtiega ebda ghamla espressa ghall-proposizzjoni ta' l-azzjoni.

Illi dwar l-element ta' kjarezza fl-att tac-citazzjoni, il-ligi ma tinsistix fuq formola preciza jew kliem partikolari, u sakemm it-talba tkun tista' tintiehem, ma jimpurtax jekk il-kawzali tkunx imfissra b'mod xott jew tista' tigi mif huma jew implikata mit-talba nnifisha. Dan gie enunciat fil-kawza **Av. Dr. Carlo Moore noe vs C. Falzon et** deciza mill-Prim'Awla fil-15 ta' Dicembru 1995.

L-istess inghad fis-sentenza tal-Appell Kummercjali fl-ismijiet **Carmelo Bonnici vs Eucharistic Zammit noe** ta' l-20 ta' Jannar 1986:

"Illi l-artikolu 156(1) jipprovdi li l-oggett u r-raguni tat-talba gudizzjarja għandhom ikunu mfissra car u sewwa ficitazzjoni. Dan ma jfissirx pero` li kwalunkwe nuqqas da parte ta' l-attur għandu mill-ewwel jigi mehud fis-sens li qed imur kontra d-dispost tal-Artikolu 155(1) (illum 156(1) tal-Kap 12), u għalhekk igib mieghu n-nullita` tac-citazzjoni. Infatti biex citazzjoni tigi mwaqqfa, jrid ikun hemm raguni gravi, u fost kollox, għandu jigi ezaminat jekk ic-citazzjoni tkunx defugenti jew zbaljata b'mod li l-konvenut ikun jista' jigi pregudikat fid-difiza tieghu. Dan apparti li c-citazzjoni għandha tigi ezaminata fit-totalita` tagħha u mhux spezzettata."

Gie ritenut ukoll fil-kawza **Jos. G. Coleiro vs Dr. Joseph Ellul** deciza mill-Prim'Awla fl-14 ta' Frar 1967, li biex att ta' citazzjoni jghaddi mill-prova tal-validita` huwa bizzej jed li t-talba tkun imfassla b'mod tali li l-persuna mharrka tifhem l-intenzjoni ta' min harrikha.

Biex twassal għan-nullita` ta' atti gudizzjarji hemm bzonn li tali nuqqas ikun li ma jistax jigi tollerat minghajr hsara għal xi principju ta' gustizzja procedurali. (Ara Appell Civili Superjuri **Ellul E. vs Agnese Gera de Petri**, 21 ta' April 1995). Difett procedurali ma jgħibx in-nullita` tal-att jekk il-parti l-ohra ma tbatix xi pregudizzju serju. (Ara **Attard Michael vs Raymond Galea** Appell Civili Superjuri 12 ta'

Meju 1998). Biex tigi dikjarata nulla citazzjoni u jitwaqqaf il-kors tagħha jinhtieg li jkunu jikkonformu ragunijiet gravi, fosthom nuqqasijiet ta' evidenti pregudizzju għad-difiza tal-konvenut. (Ara **Francis xavier sive Mose` Aquilina vs Carmela sive Lina Aquilina** Appell Civili Superjuri 21 ta' Marzu 1988).

Gie deciz ukoll fis-7 ta' Marzu 1955 (Vol. XXXIX.II.597) illi ghalkemm fic-citazzjoni l-kawzali tkun dedotta b'mod lakoniku,

“ic-citazzjoni ma tkunx nulla jekk il-kawzali tkun imfissra tajjeb u sakemm ma tkunx difettuza talment li minhabba f'hekk il-konvneut, jigi pregudikat, ghaliex ma jkunx jista' jiddefendi ruhu.....” ...

Kif ingħad fil-kawza **Emma Scicluna vs Mary Xuereb et** deciza mill-Qorti ta' I-Appell fit-22 ta' Meju 1967:

“Sintendi f'citazzjoni mhemmx bzonn li jigu wzati formoli sagħamento biex tifisser il-kawzali. Imma hu necessarju li jkun jirrizulta rapport ta' konnessjoni ragonevolment identifikabbi bejn il-premessi migjubin bhala l-kawza tat-talba u t-talba stess kif diretta kontra l-konvenut.”

Huwa magħruf u assolut li, “l-atti għandhom jigu salvati anzi che annullati jew dikjarati nulli.” (Ara **Malta Development Corporation vs Paul Licari** deciza mill-Prim'Awla fit-22 ta' April 2004, **Charles Fino vs Alfred Fabri noe** Appell tat-28 ta' Frar 1997, **Maurizio Urso vs Fr. Charles Cini**, deciza mill-Prim'Awla fid-19 ta' Jannar 1999). Mill-atti, hemm elementi sufficjenti biex il-konvenuti, anke minn semplici qari ta' l-att tac-citazzjoni, jindunaw mill-ewwel il-kawzali li fuqha r-rikorrenti qegħdin jibbazaw l-azzjoni tagħhom, u cjoء t-talba biex tingħalaq l-apertura fil-hajt divizorju...

Hawnhekk, ta' min isemmi li huwa insenjament pacifiku li d-dikjarazzjonijiet li talvolta jkunu mehtiega biex l-attur jasal għal xi wahda mid-domandi tieghu, m'hemmx bzonn li jsiru fic-citazzjoni taht forma ta' domandi.” (Ara **Joseph Gasan vs Farmacista Nicola Spiteri**, Appell Kummercjal tat-28 ta' Gunju 1948, u **Gloria Beacom et vs A.I.C. Anthony Spiteri Staines**, Appell deciz fil-5 ta' Ottubru

1998, u **Joseph Mifsud et vs Paul Cutajar et** deciza fit-13 ta' Gunju 2008 mill-Qorti ta' l-Appell Inferjuri.

F'dan il-kuntest, ta' min isemmi wkoll li l-Qorti tara analogija f'dan il-kaz ma' dak fejn il-Qorti kienet mitluba tilqa' talba ghal zgumbrament minghajr talba li l-konvenut kien qed jokkupa l-fond bla titolu. Hekk kif inghad fil-kaz **Dottor George Vassallo et vs Julian Sammut**, Appell deciz fit-12 ta' Marzu 1990;

“..Il-Qorti ma tarax li kien necessarju ghall-atturi li jaghmlu talba *ad hoc* fic-citazzjoni ghal dikjarazzjoni li l-konvenut qed jokkupa l-fond bla titolu billi din il-kwistjoni hi implicita fl-imsemmija talba ghall-izgumbrament.”

Dan fil-fatt, gie konfermat fil-kaz **Cassar Carmelo vs Zammit Victor**, Appell Civili Inferjuri datat 23 ta' Gunju 2004:

“Kif pacifikament akkolt, id-dikjarazzjonijiet li talvolta jkunu mehtiega biex l-attur jasal ghal xi wahda mid-domandi tieghu m'hemmx bzonni li jsiru fic-citazzjoni taht forma ta' domandi.”

“Hu maghruf u anke accettat in linea ta' principju generali, illi n-natura u l-indoli tal-azzjoni għandhom jigu dezunti mit-termini tal-att li bih jinbdew il-proceduri. Hi wkoll regola procedurali, sotenuta mill-gurisprudenza li l-kawzali tad-domanda ossija, ir-raguni guridika tat-talba, *oltre* li għandha tigi mfissra cara u sewwa, ma tistax tigi mibdula jew aggħunta u l-Qorti għandha toqghod għat-talba kif tkun giet imfissra fl-att tac-citazzjoni. Dan b'mod li l-Qorti ma tistax tiddeciedi fuq xi dritt iehor li jkun jirrizulta, anke ghaliex kif ritenut, ‘mhux leċitu li l-kawza tigi maqtugha fuq kawzali differenti minn dik espressa fic-citazzjoni.” ...

Għalhekk jista' jingħad li l-importanti huwa li:

- ❖ ic-citazzjoni jkun fiha tifsira cara u sewwa ta' l-oggett u r-raguni tat-talba taht piena ta' nullita` fin-nuqqas;
- ❖ it-talbiet ikunu enumerati;
- ❖ ma hemm ebda forma sagħementali kif jitfissru l-kawzali;

- ❖ formalizmu zejjed għandu jigi evitat;
- ❖ citazzjoni m'għandhiex tigi ritenuta nulla hliet għal ragunijiet gravi;
- ❖ ma jimpurtax jekk il-kawzali tkun imfissra b'mod xott, basta tkun tintiehem b'mod car;
- ❖ biex citazzjoni titqies valida hu essenzjali li konvenut ma jigix pregudikat fid-difiza tieghu. Irid ikun car fuq xiex qed tigi ibbazata l-kawza;
- ❖ il-Qorti għandha tara jekk tistax izzomm hajja citazzjoni;..."

Meta wiehed iqis dawn il-principji hawn fuq elenkti johrog car li l-elementi essenzjali huma kollha prezenti u għalhekk tichad it-tielet eccezzjoni.

D4. Ir-raba' eccezzjoni:

Hawnhekk inghatat l-eccezzjoni li l-Korporazzjoni mhux il-legittimu kontradittur ghax ix-xogħolijiet saru minn Dimbros Limited. Kien fuq dan il-bazi li l-Korporazzjoni sostniet li għandha tigi ezonerata minn kull responsabbilta`.

Ikkunsidrat li hemm differenza kbira bejn li l-Korporazzjoni mhix il-legittimu kontradittur għal jekk il-Korporazzjoni għandhiex tkun ezonerata minn kull responsabbilta`. Fil-fatt wiehed irid jezamina jekk il-Korporazzjoni kellhiex x'taqsam max-xogħolijiet jew le ghax ma kienitx tkun il-legittimu kontradittur li kieku ma kellhiex x'taqsam max-xogħolijiet, izda kien hemm xi entita` ohra responsabbi. Fil-kaz in ezami d-deċiżjoni li jsiru x-xogħolijiet ittieħdet mill-Korporazzjoni u għalhekk certament li tali eccezzjoni ma tistax tigi milquġha.

Infatti l-argument tal-Korporazzjoni li jekk jirrizultaw danni dawn huma responsabbilta` ta' l-intimata l-ohra Dimbros Limited ma jwassalx ghall-istess konkluzjoni li l-Korporazzjoni mhux il-legittimu kontradittur izda li l-Korporazzjoni mhux responsabbi ghall-hsarat. Infatti l-Perit Charmaine Cutajar ikkwotat mil-letter of acceptance datata 17 ta' Settembru, 2008 u esebiet kopja tagħha.

Din il-letter of acceptance tghid li l-kuntrattur kelli jiggarrantixxi “any damages to ... third party property and other underground services” u bl-istess mod kienet tobbigah li jagħmel polza ta’ l-assikurazzjoni biex tkopri l-istess. In virtu` ta'l-ittra ta’ accettazzjoni mahruga lilu, l-kuntrattur kelli l-mansioni li jagħmel tajjeb għal kwalsiasi danni minnu kawzati lill-terzi (dan skond kif hemm f’punt L-tat-tieni pagna ta’ l-istess Dok. CC2).

Dan ukoll huwa bazat fuq il-Kap 16 art 1031. Inoltre il-Korporazzjoni intimata tagħmel referenza għad-dmir ta’ l-appaltatur u infatti sostniet li:

“Illi in oltre hu dmir ta’ l-appaltatur skond il-principji generali tad-dritt in materja li dan għandu jassikura li x-xogħol lilu kommess ikun ser isir utilment u mhux b'mod li ‘I-quddiem juri dittei. B’obbligu primarju jibqa’ dejjem li “l-appaltatur hu obbligat jezegwixxi l-opra miftehma skond is-sengħa” (Kollez. Vol. XLI P II p 892). Dan fis-sens li “l'imprenditore ha l'obbligo di eseguire bene l'opera commessagli secondo i dettami dell'arte suo, e deve prestare almeno una capacità ordinaria” (Kollez. Vol XXVII P I p 374);

Illi gie deciz ukoll illi “l-appaltatur li jezegwixxi hazin ix-xogħol li jifforma l-oggett ta’ l-appalt huwa responsabbi għad-dannu kollu li jigi minn dik l-ezekuzzjoni hazina tax-xogħol...” (Kollez. Vol. XXXVII PIII p 883);

Illi l-istess gie deciz fil-kawza fl-ismijiet **Raphael Micallef vs Anthony Agius** (Cit. Numru. 1003/1989/2) fid-9 ta’ Gunju, 2004, fejn din l-Onorabbli Oorti kif diversament preseduta rriteniet li: “Fid-dawl ta’ din il-gurisprudenza prevalent li l-appaltatur huwa meqjus fi htija ghax-xogħolijiet ezegwiti mhux skond l-arti u s-sengħa, jekk jinstabu vizzji u difetti f’dawn l-istess xogħolijiet. Vizzji li hu seta’ nduna bihom jew kellu, dejjem in bazi għar-regoli ta’ l-arti, jintebah bihom.”

Għalhekk il-Qorti tichad ir-raba’ eccezzjoni riferibbli għal li l-Korporazzjoni mhux il-legittimu kontradittur filwaqt li ikkonkludiet li jekk tirrizulta responsabilta` ghall-hsarat dan għandu jkun a karigu ta’ Dimbros Limited.

D5. Il-hames eccezzjoni:

Illi l-Korporazzjoni intimata eccepier li Dimbros Limited dahlet fl-obbligu li tiggarantixxi x-xoghol esegwit minnha ghall-perjodu ta' sentejn, u b'mod partikolari din il-garanzija tkopri kwalunkwe hsarat ikkagunati lill-proprjeta` ta' terzi, ghal liema hsarat l-imsemmija socjeta` ntrabtet li tagħmel tajjeb.

Ikkunsidrat li dwar din l-eccezzjoni ma tantx għandha x'tikkummenta l-Qorti fis-sens li dak li hu car m'ghandux bzonn ta' interpretazzjoni, u fil-fatt hemm ir-responsabbilta` assunta mis-socjeta` intimata bil-garanzija magħha li tkopri kwalunkwe hsarat ikkagunati lil proprjeta` ta' terzi. Ix-xogħolijiet saru f'Settembru 2008 u r-rikors guramentat gie intavolat fis-26 ta' Frar, 2009 u għalhekk entro t-terminu b'mod li r-responsabbilta` jekk tirrizulta, hija tas-socjeta` intimata. Għalhekk tichad din l-eccezzjoni.

D6. Is-sitt eccezzjoni:

Il-Korporazzjoni intimata eccepier ukoll li l-intimata socjeta` Dimbros Limited accettat li tagħmel tajjeb għal dawn id-danni, u sahansitra l-Korporazzjoni intimata hija nfurmata li l-istess socjeta` għamlet *claim* mal-kumpanija ta' l-assikurazzjoni tagħha għal dan il-ghan.

Din mhix eccezzjoni tant fuq il-mertu izda tikkonferma dak li ntqal fuq, specjalment fir-raba' u l-hames eccezzjoni dwar ir-responsabbilta` ta' Dimbros Limited. Għalhekk tichad ukoll din l-eccezzjoni.

D7. Responsabbilta` għal danni:

L-ewwel li għandu jigi stabbilit huwa ta' min kienet ir-responsabbilta` ta' dak li gara. Fl-affidavit tieghu r-rikorrent jghid li:

“niftakar li matul ix-xahar t'Ottubru 2008 kienu qed isiru xogħolijiet gewwa Triq Sant’Anna mill-intimati Water Services Corporation u Dimbros Ltd. liema xogħolijiet primarjament kienu jikkonsistu thaffir fl-istess triq fejn saru l-kanali bit-trencher jahdem ezattament fuq in-naha ta' wara tal-hanut tieghi. Meta kienu qed isiru dawn ix-

xogholijiet u nizlet hafna xita, dahal ilma fil-hanut tieghi u sahansitra l-ilma beda jiskula ghal gewwa u jcascar minn taht is-saqaf tal-hitan ta' wara u fuq in-naha tal-lemin tal-hanut fejn per konsegwenza l-armar u l-merkanzija tal-hanut, kwantita` kbira ixxarbet u saret hsara kbira. Inkluz ma' dawn saret hsara fuq *it-television*, l-arlogg tad-dawl u tubi tas-soqfa. Illi l-ilma baqa' diehel anke granet wara u baqa' jidhol gewwa kull darba li tagħmel ix-xita minhabba li x-xogħolijiet damu ma gewx konkluzi..... Hsara kienet barra ta' umdita` fil-hitan tad-dawra, hsara fis-sistema ta' l-elettriku, hsara fl-ixkaffar u armar tal-hanut, hsara fil-merca li kien hemm fil-hanut, kif ukoll minhabba dan kollu l-hanut tieghi kellu jkun wieqaf għal-diversi xħur sat-23 ta' Marzu 2009 meta gejt mogħi lura l-arlogg tad-dawl u ilma u b'hekk stajt nerġa' niftah in-negozju. Kien hemm ukoll hsara ta' sigillar u *water proofing* tal-hanut."

Jingħad li ma saret ebda kontradizzjoni ta' dan. Anzi rrizulta li dahal hafna ilma għand ir-rikorrent. Tant kemm hu hekk li l-istess Perit tal-Korporazzjoni meta xehdet semmiet li dak li gara kien kawza tal-fatt li l-hanut ma kienx mghammar b'sigillar u *waterproofing* ghax kieku l-binja tar-rikorrenti ma kienitx issofri minn perkolazzjoni ta' ilma. Fil-kaz in ezami kull ma hemm xhieda tlieta, u cioè r-rikorrent li għandu kull interess li jsostni d-danni, u l-Perit tal-Korporazzjoni u l-Perit tas-socjeta` intimata li għandhom kull interess li jghidu li ma saritx hsara bix-xogħolijiet, u hawnhekk hawn għandna kaz ta' kredibilita` li l-Qorti trid tasal ghaliha. Jingħad li kontro-ezamijiet tax-xhieda ma saritx biex forsi wieħed jistabbilixxi sewwa dak li gara. Ukoll il-Perit Farrugia li darbtejn kellu jitla' l-Qorti, għal xi raguni jew ohra ma deherx. Il-perkolazzjoni ta' l-ilma rrizultat wara li saru x-xogħolijiet. L-istess Perit Cutajar issemmi li rat xi *items* imxarrbin bhal flokkijiet u krakar u li fil-fehma tagħha setghu jintmeshu. Il-Qorti ma tahsibx li hanut għandu jbigh affarijiet godda li kienu xxarrbu. Il-Perit tas-socjeta` Dimbros ma eskludiex li kien hemm hsarat kawza ta' *water penetration* u hemm il-possibbila` li kawza tal-vibrazzjonijiet minhabba t-trencher li saru konsenturi li wasslu ghall-perkolazzjoni. Mill-provi li għandha quddiemha, il-Qorti tasal għall-konkluzjoni li

kawza tax-xogholijiet maghmula mill-intimati kien hemm perkolazzjoni ta' l-ilma.

Huwa interessanti ferm dak li jinghad fin-nota tar-rikorrent a fol 151 tal-process:

"Illi fuq kollox dwar id-danni kawzati kien hemm ammissjoni kongunta mill-intimati fejn kien diga` sar kemm *claim lill-insurance* min-naha ta' l-istess *Water Services Corporation* dwar danni ta' l-attur rigwardanti *Fairways rent A car* u fejn l-ammont indikat bhala danni jammontaw ghall-Euro 10,511.86 (Euro 5667.30 Red S1A u Euro 4844.56 Red S3) liema dokument huwa wkoll ironikament iffirmat mill-istess Perit Charmaine Cutajar ghall-istess korporazzjoni intimata;"

Dan hu konfermat ukoll mis-sitt u mit-tmien eccezzjoni moghtija fejn jinghad:

"6. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, il-Korporazzjoni intimata insistiet mal-intimata socjeta` Dimbros Limited sabiex tagħmel tajjeb għal dawn id-danni, u sahansitra I-Korporazzjoni intimata hija nfurmata li l-istess socjeta' għamlet *claim* mal-kumpannija ta' l-assikurazzjoni tagħha għal dan il-ghan;..."

8. Illi minghajr pregudizzju għas-suespost, il-Korporazzjoni intimata għamlet talba dwar dan il-kaz lis-socjeta' ta' l-assikurazzjoni tagħha, u cioe` Middlesea Insurance p.l.c., u għaldaqstant ir-rikors magħmul mill-attur għandu jigi indirizzat ukoll lill-istess socjeta` Middlesea Insurance p.l.c.;"

Illi għalhekk il-Qorti thoss li certament kien hemm responsabbilta` ta' l-intimati għal danni li jridu jigu ikkwantifikati hawn taht u għal liema danni ghalkemm hemm responsabbilta` inizzjali tal-Korporazzjoni intimata, finalment dawn iwasslu għal responsabbilta` tas-socjeta` intimata li għalhekk hija responsabbli għad-danni li ser jigu likwidati.

D8. Quantum ta' danni:

Dan ukoll huwa kontestat mill-Korporazzjoni u peress li kontumac ja` hija oppozizzjoni, ukoll mis-socjeta` intimata.

Ir-rikorrent fl-affidavit tieghu sostna li hu sofra €1,749.65 spejjez sabiex jirranga l-hsarat inkluz *membrane*, u madwar €7,474.81 konsistenti fil-merca. Sfortunatament l-ammont ta' xogholijiet mhux certifikat ghalkemm hemm xi ricevuti ta' xi partijiet. Bi-istess mod il-fatt li bhala difiza l-Periti Cutajar u Farrugia jsostnu li kienu ngabu l-permessi qabel ma nbdew ix-xogholijiet ma jwassal ghal ebda prova li ma sarux hsarat. Izda r-rikorrent anqas gab provi mid-Dipartiment tal-VAT u jkun hemm il-possibbila` li jekk thallset din tista' tigi rifuza. Ir-rikorrent ilmenta li kellu jkun wieqaf ghal diversi xhur, sat-23 ta' Marzu, 2009 meta gie moghti l-arlogg tad-dawl u ilma u b'hekk seta' jerga' jiftah in-negoju. Ukoll ir-rikorrent ma gabx prova tad-dhul tieghu dikjarat fl-istess perjodu fis-snin precedenti. Il-Qorti tosserva li ma saret ebda stima ta' xi *surveyor* izda sempliciment lista li giet konfermata mir-rikorrent. Izda l-Qorti thoss li meta l-provi *ormai* huma li huma u li ma sarux stimi ta' *surveyor* fi zmien inizzjali, ikun hafna aktar prattiku li l-Qorti tasal fuq ammonti *arbitrio boni viri*, u filwaqt li qed taccetta fl-intier tieghu l-ammont ta' €1,749.65, dwar l-ammont ta' danni thoss li minn €7,474.81 dan l-ammont għandu jigi ridott għal €5,000.

Ir-rikorrenti talab ukoll l-imghaxijiet legali mid-data tal-prezentata tar-rikors guramentat, izda peress li l-ammont ma kienx likwidat, dan mhux possibbli [ara **Maria Lourdes Brincat vs Giuseppe Brincat et** (Citazz. Nru.: 448/87FS) deciza minn din il-Qorti kif presjeduta fis-17 ta' Marzu, 2010].

E. KONKLUZJONIJIET:

Illi għalhekk wara li cahdet l-eccezzjonijiet kif fuq indikat, tiddikjara lil Dimbros Limited responsabbi għad-danni kawzati fil-hanut Fairways Rent-a-Car proprjeta` tar-rikorrenti.

Tillikwida d-danni totali sofferti mir-rikorrenti fl-ammont ta' €6,749.65.

Tikkundanna lil Dimbros Limited thallas l-ammont ta' €6,749.65 bhala danni lir-rikorrent.

Kopja Informali ta' Sentenza

Spejjez kontra Dimbros Limited hlied dawk relattivi ghall-Korporazzjoni li għandha tbatihom l-istess Korporazzjoni.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----